

เล่ม ๔๓ ปฎิฐาน ภาค ๔

อนุโลมทุกปฎิฐาน (ปัจจัยแห่งธรรมหมวด ๒ กล่าวไปตามลำดับ) ตอนปลาย

เล่มนี้ยังว่าด้วยปัจจัยแห่งธรรมหมวด ๒ ตามลำดับ (อนุโลมทุกปฎิฐาน) ต่อมาจากเล่ม ๔๒ เป็นแต่ได้นำข้อธรรมในหมวด ๒ ตอนต่อไปมาตั้งเป็นบทเหิน อธิบายให้ผลสมกลมกลืนกับเรื่องปัจจัย ฉะนั้น ในที่นี้จะแสดงหัวข้อต่อมาจากเล่ม ๔๒

ธรรมหมวด ๒ (ต่อ)

๑๐. กลุ่มธรรม ๒ ข้อที่ไม่สัมพันธ์กัน คู่ใหญ่ หรือมหันตรุกะ ๑๔ คู่

- (๑) หมวด ๒ แห่งธรรมที่มีอารมณ์ คือ
 ธรรมที่มีอารมณ์ (สารัมมณะ) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่มีอารมณ์ (อนารัมมณะ)
- (๒) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นจิต คือ
 ธรรมที่เป็นจิต คู่กับ
 ธรรมที่มีใช้จิต (โน จิตตะ)
- (๓) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นเจตสิก คือ
 ธรรมที่เป็นเจตสิก คู่กับ
 ธรรมที่มีใช้เจตสิก
- (๔) หมวด ๒ แห่งธรรมที่สัมปยุตด้วยจิต คือ
 ธรรมที่สัมปยุตด้วยจิต (จิตตสัมปยุต) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่สัมปยุตด้วยจิต (จิตตวิปยุต)
- (๕) หมวด ๒ แห่งธรรมที่ระคนด้วยจิต คือ
 ธรรมที่ระคนด้วยจิต (จิตตสังสฎฐะ) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่ระคนด้วยจิต (จิตตวิสังสฎฐะ)
- (๖) หมวด ๒ แห่งธรรมที่มีจิตเป็นสมุฎฐาน คือ
 ธรรมที่มีจิตเป็นสมุฎฐาน คู่กับ
 ธรรมที่ไม่มีจิตเป็นสมุฎฐาน (โน จิตตสมุฎฐานะ)

- (๗) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เกิดพร้อมกับจิต คือ
 ธรรมที่เกิดพร้อมกับจิต (จิตตสทฏ) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่เกิดพร้อมกับจิต
- (๘) หมวด ๒ แห่งธรรมที่หมุนไปตามจิต คือ
 ธรรมที่หมุนไปตามจิต (จิตตานุปริวัตตี) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่หมุนไปตามจิต
- (๙) หมวด ๒ แห่งธรรมที่มีธรรมอันระคนด้วยจิตเป็นสมุฏฐาน คือ
 ธรรมที่มีธรรมอันระคนด้วยจิตเป็นสมุฏฐาน (จิตตสังสังกุลสมุฏฐานะ)
 คู่กับ ธรรมที่ไม่มีธรรมอันระคนด้วยจิตเป็นสมุฏฐาน
- (๑๐) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เกิดพร้อมกัน มีธรรมที่ระคนด้วยจิตเป็นสมุฏฐาน คือ
 ธรรมที่เกิดพร้อมกันมีธรรมที่ระคนด้วยจิตเป็นสมุฏฐาน (จิตต
 สังสังกุลสมุฏฐานสทฏ) คู่กับ ธรรมที่ไม่เป็นเช่นนั้น
- (๑๑) หมวด ๒ แห่งธรรมที่หมุนไปตาม มีธรรมที่ระคนด้วยจิตเป็นสมุฏฐาน คือ
 ธรรมที่หมุนไปตาม มีธรรมที่ระคนด้วยจิตเป็นสมุฏฐาน (จิตต
 สังสังกุลสมุฏฐานานุปริวัตตี) คู่กับ ธรรมที่ไม่เป็นเช่นนั้น
- (๑๒) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นภายใน คือ
 ธรรมที่เป็นภายใน (อชฌัตติกะ) คู่กับ
 ธรรมที่เป็นภายนอก (พาหิระ)
- (๑๓) หมวด ๒ แห่งธรรมคือความยึดถือ คือ
 ธรรมคือความยึดถือ (อุปาทา) คู่กับ
 ธรรมคือความไม่ยึดถือ (อนุปาทา)
- (๑๔) หมวด ๒ แห่งธรรมที่ถูกยึดถือ คือ
 ธรรมที่ถูกยึดถือ (อุปาทินนะ) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่ถูกยึดถือ (อนุปาทินนะ)

๑๑. กลุ่มอุปาทาน หรืออุปาทานโคจจกะ มี ๖ คู่

กลุ่มนี้ว่าด้วยอุปาทาน คือกิเลสเป็นเหตุยึดถือ แบ่งออกเป็น ๖ คู่ มีวิธีจัดประเภท
เหมือนกลุ่มสังขโยชน์

๑๒. กลุ่มกิเลส หรือกิเลสโคจจกะ มี ๘ คู่

- (๑) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นกิเลส คือ
 - ธรรมที่เป็นกิเลส คู่กับ
 - ธรรมที่ไม่เป็นกิเลส
- (๒) หมวด ๒ แห่งธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความเศร้าหมอง คือ
 - ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความเศร้าหมอง (สังกิเลสิกะ) คู่กับ
 - ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเศร้าหมอง (อสังกิเลสิกะ)
- (๓) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เศร้าหมอง คือ
 - ธรรมที่เศร้าหมอง (สังกิลิฏฺฐะ) คู่กับ
 - ธรรมที่ไม่เศร้าหมอง (อสังกิลิฏฺฐะ)
- (๔) หมวด ๒ แห่งธรรมอันสัมปยุตด้วยกิเลส คือ
 - ธรรมที่สัมปยุตด้วยกิเลส (กิเลสสัมปยุต) คู่กับ
 - ธรรมที่ไม่สัมปยุตด้วยกิเลส (กิเลสวิปยุต)
- (๕) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นกิเลสและเป็นที่ตั้งแห่งความเศร้าหมอง คือ
 - ธรรมที่เป็นกิเลสและเป็นที่ตั้งแห่งความเศร้าหมอง คู่กับ
 - ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งความเศร้าหมอง แต่มีใช้กิเลส
- (๖) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นกิเลสและที่เศร้าหมอง คือ
 - ธรรมที่เป็นกิเลสและที่เศร้าหมอง คู่กับ
 - ธรรมที่เศร้าหมอง แต่มีใช้กิเลส
- (๗) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นกิเลสและสัมปยุตด้วยกิเลส คือ
 - ธรรมที่เป็นกิเลสและสัมปยุตด้วยกิเลส คู่กับ
 - ธรรมที่สัมปยุตด้วยกิเลส แต่มีใช้กิเลส
- (๘) หมวด ๒ แห่งธรรมที่ไม่สัมปยุตด้วยกิเลส แต่เป็นที่ตั้งแห่งความเศร้าหมอง คือ
 - ธรรมที่ไม่สัมปยุตด้วยกิเลส แต่เป็นที่ตั้งแห่งความเศร้าหมอง คู่กับ
 - ธรรมที่ไม่สัมปยุตด้วยกิเลส และไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเศร้าหมอง

๑๓. กลุ่มธรรม ๒ ข้อรังท้าย หรือปฏิฐิติหุกะ มี ๑๘ คู่

- (๑) หมวด ๒ แห่งทัสสนะ คือ
 - ธรรมที่พึงละด้วยทัสสนะ (ความเห็น) คู่กับ
 - ธรรมที่ไม่พึงละด้วยทัสสนะ

- (๒) หมวด ๒ แห่งภาวนา คือ
 ธรรมที่พึงละด้วยภาวนา (การเจริญ) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่พึงละด้วยภาวนา
- (๓) หมวด ๒ แห่งธรรมที่มีเหตุอันพึงละด้วยทัสสนะ คือ
 ธรรมที่มีเหตุอันพึงละด้วยทัสสนะ (ความเห็น) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่เป็นเช่นนั้น
- (๔) หมวด ๒ แห่งธรรมที่มีเหตุอันพึงละด้วยภาวนา คือ
 ธรรมที่มีเหตุอันพึงละด้วยภาวนา (การเจริญ) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่เป็นเช่นนั้น
- (๕) หมวด ๒ แห่งธรรมที่มีวิตก คือ
 ธรรมที่มีวิตก (ความตรึก) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่มีวิตก
- (๖) หมวด ๒ แห่งธรรมที่มีวิจาร์ คือ
 ธรรมที่มีวิจาร์ (ความตรอง) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่มีวิจาร์
- (๗) หมวด ๒ แห่งธรรมที่มีปีติ คือ
 ธรรมที่มีปีติ (ความอิมใจ) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่มีปีติ (อัมปีติกะ)
- (๘) หมวด ๒ แห่งธรรมที่ไปกับปีติ คือ
 ธรรมที่ไปกับปีติ (ปีติสหคตะ) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่ไปกับปีติ (น ปีติสหคตะ)
- (๙) หมวด ๒ แห่งธรรมที่ไปกับความสุข คือ
 ธรรมที่ไปกับความสุข (สุขสหคตะ) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่ไปกับความสุข (น สุขสหคตะ)
- (๑๐) หมวด ๒ แห่งธรรมที่ไปกับอุเบกขา คือ
 ธรรมที่ไปกับอุเบกขา (ความวางเฉย) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่ไปกับอุเบกขา (น อุเบกขาสหคตะ)
- (๑๑) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นกามาวจร คือ
 ธรรมที่เป็นกามาวจร (ท่องเที่ยวไปในกาม) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่เป็นกามาวจร

- (๑๒) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นรูปาวจร คือ
 ธรรมที่เป็นรูปาวจร (ท่องเที่ยวไปในรูป) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่เป็นรูปาวจร
- (๑๓) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นอรูปาจร คือ
 ธรรมที่เป็นอรูปาจร (ท่องเที่ยวไปในอรูป) คู่กับ
 ธรรมที่ไม่เป็นอรูปาจร
- (๑๔) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นปริยาบันนะ^๑ คือ
 ธรรมที่เป็นปริยาบันนะ (โลกียะ) คู่กับ
 ธรรมที่เป็นอปริยาบันนะ (โลกุตตระ)
- (๑๕) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นนียยานิกะ คือ
 ธรรมที่เป็นนียยานิกะ (นำออกจากทุกข์) คู่กับ
 ธรรมที่เป็นอนียยานิกะ (ไม่นำออกจากทุกข์)
- (๑๖) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นนียตะ คือ
 ธรรมที่เป็นนียตะ (แน่นอน) คู่กับ
 ธรรมที่เป็นอนียตะ (ไม่แน่นอน)
- (๑๗) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นสอตุตตระ คือ
 ธรรมที่เป็นสอตุตตระ (มีธรรมอื่นยิ่งกว่า) คู่กับ
 ธรรมที่เป็นอนตุตตระ (ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า)
- (๑๘) หมวด ๒ แห่งธรรมที่เป็นสธณะ คือ
 ธรรมที่เป็นสธณะ (มีข้าศึก) คู่กับ
 ธรรมที่เป็นอธณะ (ไม่มีข้าศึก)

เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น เฉพาะบางคำ โปรดย้อนไปดูข้อความในหน้า ๑๒๗ - ๑๒๙
 หมายเลข ๘๖ - ๙๔ ประกอบด้วย)

จบความย่อแห่งพระไตรปิฎก เล่ม ๔๓

^๑ มีคำอธิบายว่า กุศลในภุมิ ๓ อกุศล วิบากในภุมิ ๓ อภัยกถตฝ่ายกิริยาในภุมิ ๓ และรูปทั้งปวงเป็น
 ธรรมฝ่าย โลกียะ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน เป็นธรรมฝ่ายโลกุตตระ คำว่า ภุมิ ๓ หมายถึง กามาวจร
 รูปาวจร และอรูปาจร